

Проміжний звіт про виконання наукової теми

кафедри української мови

Факультету української філології, культури і мистецтва

(термін реалізації: 01.06.2023 – 31.12.2028)

№0123U102433

ДИНАМІКА МОВНОЇ СИТУАЦІЇ В МІСТІ КИЄВІ: СОЦІОЛІНГВІСТИЧНИЙ, ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ, ПРАГМАТИЧНИЙ, ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ

Керівник і виконавці теми

Вінтонів М.О.

Караман С.О.

СТИШОВ О.А.

Овсієнко Л.М.

Караман О.В.

*5 професорів, 12-кандидатів наук,
2 - докторів філософії*

Видайчук Т.Л.

Ладоня К.Ю.

Дроботенко В.Ю.

Лахно Н.В.

Русаченко Н.П.

Савич І.Г.

Горохова Т.О.

Вінтонів Т.М.

Тищенко З.Р.

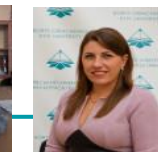
Дружененко Р.С.

Булава Н.Ю.

Зашч В.Г.

Горобець С.І.

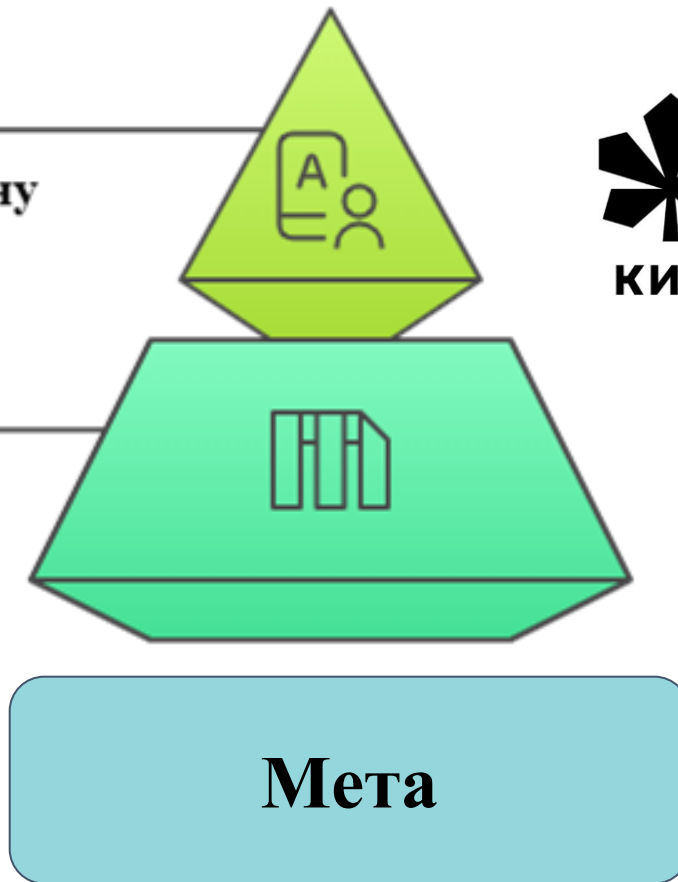

Бойко М.І.

○ — комплексно проаналізувати мовну ситуацію в м. Києві,

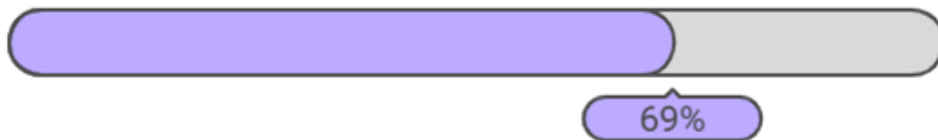
○ — визначити стратегічні пріоритети для реалізації конституційних гарантій вільного функціонування української мови в м. Києві.

Загальний контекст і профіль респондентів

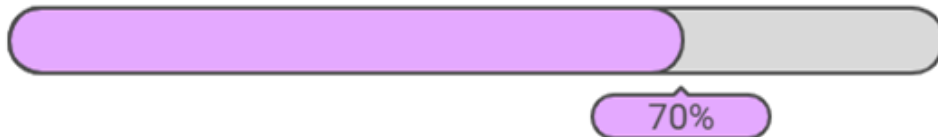
Опитування охопило 78 педагогів, переважно з м. Києва.

У вибірці домінують жінки

і вчителі з великим педагогічним стажем (понад 70% мають 15 років і більше досвіду викладання)

Мовна ситуація в школі

У навчальному процесі домінує державна мова, натомість у неформальному спілкуванні поширена українсько-російська двомовність і мішані форми мовлення, тобто суржик.

30,8% учителів зазначили, що діти **спілкуються одночасно українською та російською мовою**, ще 20,5% зауважили, що домінує саме російська.

Мовні непорозуміння і конфлікти

Понад **30%** учителів відзначають, що мовні непорозуміння між дітьми все ж виникають, і найчастіше це відбувається **на перервах або під час групової роботи.**

Переважають словесні форми протистояння:

висміювання

зауваження

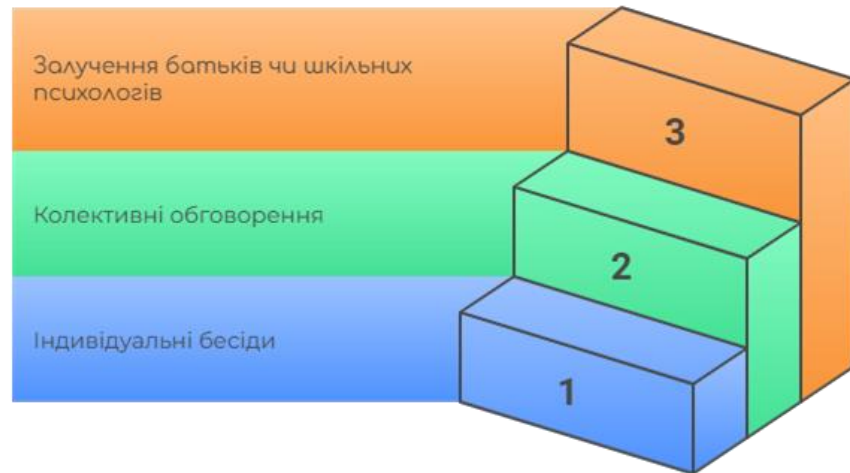
ігнорування

відмова спілкуватися

Фізичні конфлікти не зафіксовано, але психоемоційна складова таких ситуацій є значною.

Педагоги зазвичай обирають м'які стратегії втручання :

Адміністративні або дисциплінарні заходи вживають лиш у поодиноких випадках, що свідчить про орієнтацію на педагогічну медіацію, а не на покарання.

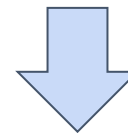
Емпіричні приклади

Учителі наводять численні кейси:

Потреба у професійній підготовці

Тільки 24,4% педагогів мають досвід проходження спеціальних курсів із реалізації засад мовної політики та медіації, але **83,3%** вважають такі програми необхідними.

Учителі усвідомлюють свою роль як мовних посередників, але потребують науково-методичного інструментарію для роботи з чутливими мовними ситуаціями.

Основні тенденції

Діти є більш гнучкими і швидше адаптуються до мовних змін, що відкриває перспективи для цілеспрямованої мовної освіти нового типу.

Учителі переважно толерантні у ставленні до мовних відмінностей учнів, але вбачають саме у державній мові моральний орієнтир і етичну норму.

Школа виступає ключовим агентом мовної соціалізації, компенсуючи відсутність однорідного мовного середовища в родині.

Українізація мовного середовища відбувається як емоційно-вольовий процес.

Мовна ситуація серед дітей і вчителів України переживає досить інтенсивний етап трансформації.

Українська мова утверджується не лише як державна норма, а як емоційно-моральний вибір покоління, що формується у реаліях повномасштабної війни.

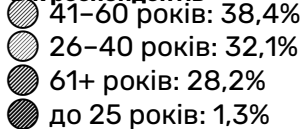

Роль школи – забезпечити, щоб цей вибір був ресурсом єдності, психологічної безпеки та національної солідарності.

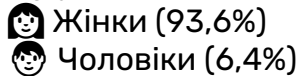

БЛОК 1. СОЦІАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНИЙ ПОРТРЕТ РЕСПОНДЕНТІВ

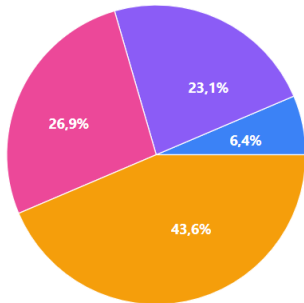
Вік респондентів

Стать

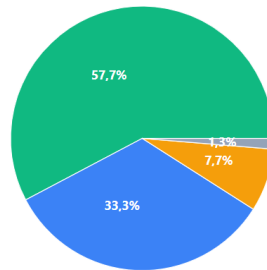

Педагогічний стаж

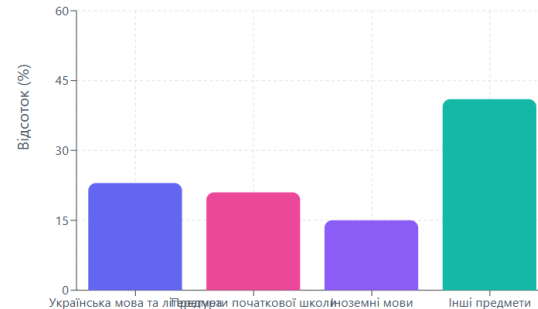
● До 5 років ● 6–15 років ● 16–25 років ● Понад 25 років

Тип закладу освіти

● Гімназія / ліцей ● Загальноосвітня школа ● Приватна школа ● Інше

Предмет викладання

23% Українська мова та література

21% Предмети початкової школи

15% Іноземні мови

41% Інші предмети (математика, історія, біологія тощо)

Більшість учасників (понад 70%) мають стаж роботи понад 15 років. Це свідчить про значний досвід спостереження за динамікою мовних змін у шкільному середовищі. Молоді спеціалісти (до 5 років стажу) становлять лише невелику частину вибірки.

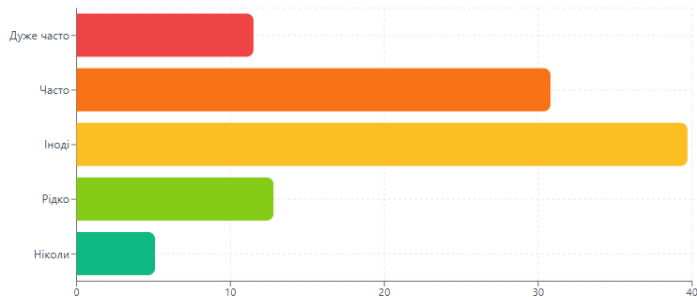
Понад половина опитаних працює у гімназіях та ліцеях, тобто закладах, що мають підвищений освітній стандарт. Приватні школи та інші освітні установи становлять невелику, але важливу частину, адже саме там спостерігається більша мовна варіативність.

Вибірка респондентів демонструє переважанням досвідчених педагогів жіночої статі, які працюють переважно у гімназіях і ліцеях столиці. Такий соціально-професійний профіль забезпечує високу компетенльність у спостереженні за мовними процесами, проте обмежує репрезентативність для сільських і молодших педагогічних груп.

БЛОК 2. Мовні практики та мовне середовище

Як часто дітям складно висловлюватися українською мовою на уроці?

Понад 80% учителів відзначають, що учні принаймні іноді відчують труднощі з українською мовою.

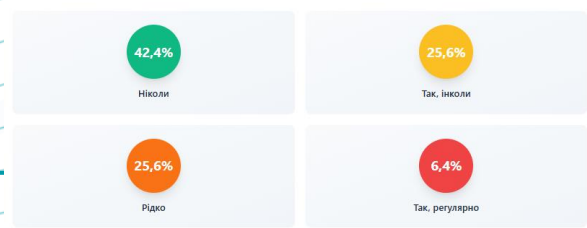
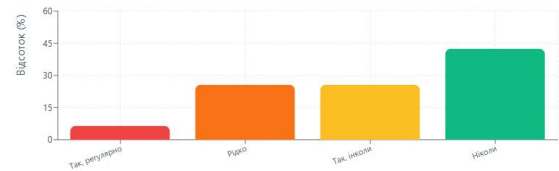
Найчастіше ці труднощі стосуються лексики, граматики або швидкості побудови висловлювань.

Яка мова домінує серед дітей під час перерви?

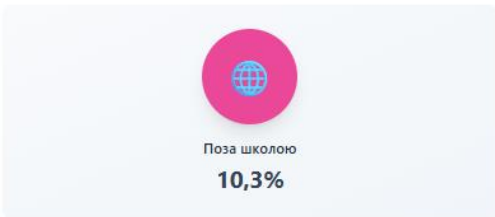
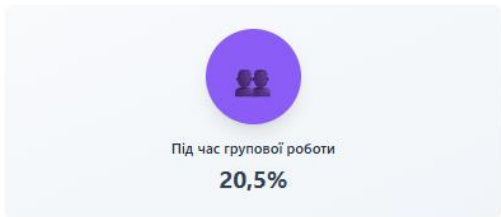
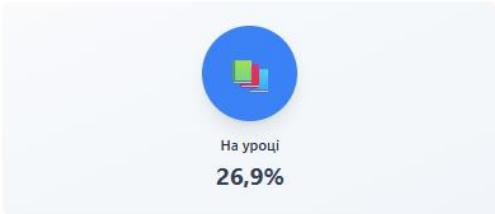
Чи виникають у класі непорозуміння щодо використання мов серед дітей?

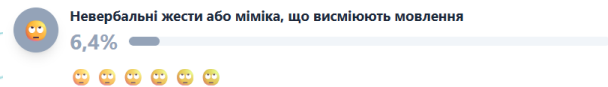
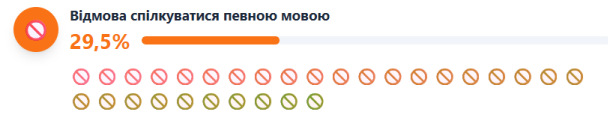

Більшість конфліктів трапляються саме у неформальних ситуаціях – на перерві або під час спільної діяльності. Це підтверджує тезу, що вільне спілкування без контролю вчителя є основним простором, де виявляється мовна ідентичність дітей. Позаурочне середовище стає дзеркалом соціальних установок і сімейних мовних моделей

У яких ситуаціях найчастіше виникають непорозуміння щодо використання мов?

Які форми мовних непорозумінь Ви спостерігали?

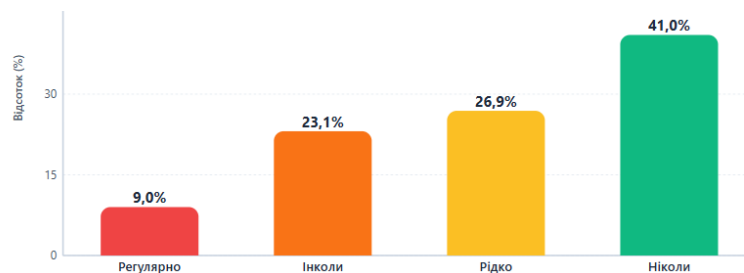

Як найчастіше реагують діти на такі ситуації?

Типовою стратегією реагування є звернення до авторитетної фігури (вчителя), що свідчить про високу роль школи у врегулюванні мовних конфліктів. Уникання спілкування як досить поширена реакція може сигналізувати про внутрішню напругу, що опосередковано вказує на прояви мовної тривожності та ознаки мовного сорому.

Як часто виникають непорозуміння на мовному ґрунті серед батьків?

Хоча більшість педагогів не спостерігає системних конфліктів між батьками, у кожній третій школі вони все ж трапляються. Найчастіше це відбувається у батьківських чатах або під час обговорень мовного питання на зборах. Наявність таких випадків демонструє, що мовна тема залишається ідеологічно чутливою і в дорослому середовищі.

Теоретичні напрацювання

Проаналізовано соціолінгвістичні і комунікативні особливості формування українського мовлення дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

Уточнено термінологійний апарат лінгвістики дитячого мовлення в контексті соціолінгвістичної проблематики мовного використання.

Визначено взаємодію між сімейною мовною політикою та мовленнєвою компетентністю дітей в українській мові.

З'ясовано стратегії мовного виховання дітей та особливості сімейної мовної політики в контексті одномовних і багатомовних практик спілкування.

Простежено закономірності мовного вибору в ситуації двомовності (родинна комунікації, школа, громадські місця).

Встановлено комунікативні параметри перемикавання мовних кодів у ситуації неформального спілкування дітей.

Охарактеризовано особливості соціалізації дітей в умовах неодномовності.

Розроблено соціолінгвістичні та власне-лінгвістичні діагностичні інструменти для визначення специфіки побутування українського мовлення дітей на різних мовних рівнях (лексика, граматики).

На теоретичному рівні

ДИТИНА – РОДИНА – СОЦІУМ

- мовний сором
- мовна гордість
- мовне напруження
- сімейна мовна політика
- родинна мовна політика

Дитактичний аспект

ВИТЯГ
з протоколу № 1
засідання експертної комісії з мовно-літературної освітньої галузі
(українська мова, українська література і зарубіжна література)
від 14 січня 2026 року

СЛУХАЛИ: про подання пропозиції до Міністерства освіти і науки України щодо надання грифа «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» — Модельна навчальна програма навчального предмета «Українська мова. 10–12 класи. Основний рівень» для закладів загальної середньої освіти (авт. Авраменко О. М., Вінтонів М. О. (голова робочої групи), Вінтонів Т. М., Закорко В. В., Олексенко О. А., Тищенко З. Р.).

УХВАЛИЛИ: подати пропозицію до Міністерства освіти і науки України щодо надання грифа «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» — Модельна навчальна програма навчального предмета «Українська мова. 10–12 класи. Основний рівень» для закладів загальної середньої освіти (авт. Авраменко О. М., Вінтонів М. О. (голова робочої групи), Вінтонів Т. М., Закорко В. В., Олексенко О. А., Тищенко З. Р.).

Голова комісії

Людмила ОВСІЄНКО

Відповідальний секретар

Неля МИХАЙЛОВСЬКА

Розпочато роботу над підручником
УКРАЇНСЬКА МОВА
10 клас

У межах соціального проєкту «З Києвом і для Києва», до реалізації якого залучена кафедра української мови Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, **упродовж II сем. 2025/2026 навчального року проведено курси з української мови для працівників ДШМ №5 Оболонського р-ну (42 особи) (Вінтонів М.О., Вінтонів Т.М., Булава Н.Ю.)**

Навчання спрямоване на розвиток мовних навичок, подолання комунікативних бар'єрів та сприяння соціальній інтеграції.

Учасники не лише вдосконалюють знання щодо рівня володіння державною мовою, а й обговорювали питання історії України, української культури тощо.

Курси для мешканців м.Києва

**Заняття з вивчення української мови для людей
третього віку в просторі «Життєлюб»**

березень 2026 р. – травень 2026 р.

Курси «Простір Життєлюб» — місце, де мешканці Києва віком від 55 виявили бажання поглибити свої знання з української мови.

**Співпраця з ТЦСО Оболонського району
м. Києва**

З березня 2026 року
розпочато щотижневі
заняття з української мови.

Грантові заявки:

1. Лінгводидактичний аспект

Видайчук Т.Л., к.філол.н., доц.

Тема: *A Task-Based Needs Analysis for the Design of a Beginning-Level Ukrainian University Curriculum / Проектування університетської навчальної програми з української мови для початківців на основі аналізу комунікативних потреб.*

Грантодавець: Florida International University, USA / Міжнародний Університет Флориди, США (05.2026-05.2029).

Статус грантової заявки – індивідуальна, виграно.

2. Соціолінгвістичний аспект

Видайчук Т.Л., к.філол.н., доц., Бойко М.І., д.філос. у галузі філології та ін.

Тема: *Постімперський код України: міждисциплінарна стратегія деконструкції імперських наративів у гуманітарному просторі.*

Грантодавець: Національний фонд досліджень України.

Статус грантової заявки – колективна, подано на конкурс.

КИЇВСЬКИЙ
СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА

ПЕРСПЕКТИВИ

НАЦІОНАЛЬНА КОМІСІЯ
зі стандартів державної мови

На засіданні

Національної комісії зі стандартів державної мови

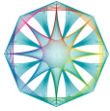
протокол від 15 травня 2025 року №39 затверджено

ТЕХНІЧНЕ ЗАВДАННЯ

для напрацювання проєкту стандарту державної мови

**«ТЕРМІНОЛОГІЯ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ
ЗДОРОВ'Я ТА СОЦІАЛЬНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ. ТЕРМІНОЛОГІЯ
ТЕРАПІЇ І РЕАБІЛІТАЦІЇ»**

КИЇВСЬКИЙ
СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!